

Акшэ-10 ыр.

Чыла туньсэ шэмэр, иктыш ушныза!

Мыскарачэ, воштылтышан

Марий журнал.

«Йошкар Кэчэ» пэлэн тылчэш
ик кана лэктэш.

Пэвраль

№ 5

1926 ий.

== „Арлан-Кэстэн“ ==

ЖУРНАЛ ДЭНЭ

„ЙОШКАР КЭЧЭ“ газет НАЛШЫЛАН
== ЛОТОРЭЙ (МОДЫШ) ЛИЙЭШ. ==

МОДАЛТЭШ: ийдалыклан налшэ - влаклан:

- 1) Ик пуалдымэ машина (сортировка гайэ) = 40 тэнг.
- 2) Ныл плуг = 68 тэнгэаш (17 тэнгэаш-шамыч, у системэ).
- 3) Кок күртньо тырма (Зигзаг) = 40 тэнгэаш.
- 4) Ик сүснан үзгар (шыльа, сүснан, шөрмыч, ӧт-ньӧчак, чаплэ—тойлымо, пайрэм годым пыштэн кош-таш) = 25 тэнгэаш.—Чылажэ кандаш үзгар, 183 тэнгэаш.

Пэл ийлан налшымытлан:

- 1) Ик плуг—17 тэнгэаш, 2) Вич брѳнаш посто (суконо) мэтыржэ 6 тэнг., чылажэ 36 тэнг., 3) Кок му-жыр чаплэ кэм = 24 тэнг., 4) Кок красаньйк библиотэи (кнага-влак) = 6 тэнг. Чылажэ 83 тэнгэаш.

**Чумыржо модышыш 256 тэнгэаш
18 үзгар пура.**

Кэ 2 т. 80 ыр. ок чаманэ—тудо каласымэ үзгар-влакым модын налын кэтэш.

Тидлэч поена подпиечик погышо-шамычлан тыгай прэмий лийэш:

50 ийдалыканш подпиечикым муушо погымо окса гыч 10%-ым налэш, (14 тэнтэм); 25 пэлийаш подпиечи-кым муушо 5%-ым налэш. Подпиечикым 15 март йоктэ погаш лийэш.

Модышыш вигак оксам колдышо вэлэ пура.

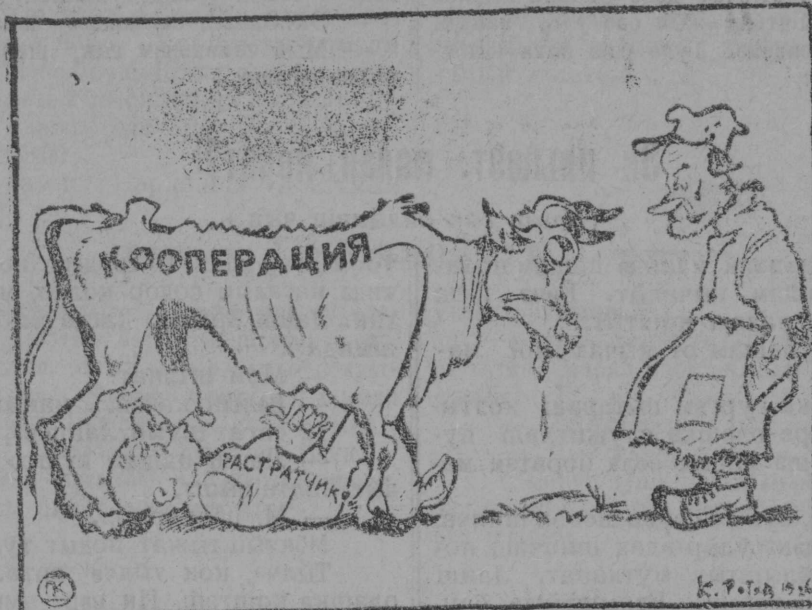
Газет налэш шонышо конторышко ви-гат оксам колдэн кэртэш.

АДРЭС: г. Краснококшайск, Маробласти, Контора Марнадата.
Кэ газетым шагал сроклан налын гын, йешарен колдыжо. Укэ тые модышыш ок логал. Йешарен колдышо „йешарен“ маньйк возыжо.

Вашкэ подпиекым штыза.

Вараш кодыда гын, модышыш ода вэрэшт.
Модыш апрэлыштэ лийэш.

Копэратив лүштышө.

Копэратив члөн: Мый пуктэм, а рошамак лүшта. Эе, илйшөт!..

Йөн мушо Окави.

Пэкшик йалыса рвэзе ялак пйтартышлан мот-коч осал лийаш тунгалынт. Удыр-влак дөне вибеш пижэдат. Шакшэ пашам штөч коштыт.

— Удыр-влакым тугак күлеш, маньт.

Пэкшик йалыштэ эн вуйанчыкшэ Пётр Вачи. Кугу капан, ош чөвөр тусан. Вачим удыр-влакат йатыр йоратат. Тудо удыр-влакым—тййим ватылан налам, манйи ондала.

Пэкшик йалыштэ Окави луман паш мотор удыр уло. Окавим Пэкшик йалыса огыл, брдйж йал рвэзе качө-влакат паш йоратат.

— Окави, айда таным штөна,—манэш Вачи.

— Могай тан?

— Ваш-ваш мутланаш, йораташ тунгалына.

— Мутланаш тан шгйдөат лийэш, йораташат лийэш,—манэш Окави.

Тылчө, коктыт эрта. Вачи эртак Окави дөне пижэдаш тбча.—Моло удыр-влакым ондален кертйнам да, Окавимат ондалашак күлеш, манйи Окави дөне сайынак пилэш.

Окавиат, чйтөн кертдө Вачи дөне калша. Ваш-ваш мутланат, йоратат... Изинш жап лиймөкө Окави Вачилан ойла:

— Мүшкйрыштөм тйй дөнөт аза шочшаш, манэш.

— Аза!.. Мый дөнөм?.. Шойак! Иктажэ вэсө дөне шол, манйи Окавим кудалтөн кайа.

Окави брйи шогал бодэш.—Намыс... Мыскылаш тунгалыт. Аза шочэш гын, кузэ ашнаш?.. Алье мүшкырешак пйтараш?.. Укө, тугэ ок лий. Намыс дөчат лүдмаш укө. Шташйжэ полшөн гын, пукшаш, ашнашат полша, манйи комсомол Пбчка дөкө шычлен налаш кайа. Мо лиймэ пашажым чйла каласа. Пбчка Окавилан корным ончыкта.

Жап эрта. Вачи Окавим шорынат огэш ончал. Тудо брдйж йалышкө удыр йукташ кудалыштөш Ик кас дөне (удыр дөкө кайшаш ваштареш) Вачи үстөл тбрыштб чайым йуыт. Йал совет Вачилан кагаз лостыкым кондөн пуа.

— Тййи сутыш йодыт,—манэш.

— Мыйым? Мо вөрч? Кнагам калын лүдэш...

— Ала мо нөргөн винаматлат, манэш вуйлатышэ...

— Вачин үпшб сбсна шула шогалье. Йошкаргөн кайыш. „Тупшман! Окави үжикта шол“, поналтыш... Ик көчө, вэсө эрта, жап шуэш. Вачи суд ончылношолга. Вэс вөлнө Окави аза дөне шинча.

— Тйй Окавилан аза шташ полшөнөт? ман йодэш суд.

— А...м...м...мо... мый вибеш огыл вөт... Тудо шкө калшөн...

— Йора, шташ полшөнөт гын, ашнашат полшөт. Тылчө йөда 6 төнгөм аза пукшашлан тудаш тунгалат...

— Тугэ оксам түймб дөч, Окавижым марлан налам...

— Көлша гын, налат, огэш гын, налын от керт.

— Вачилан кайшашөм укө,—манйи раш каласыш Окави...

Вачи вуйым кумык сакышат, лөктын кайыш.—Азажэ кола гын йөра, шона.

Окавин азажэ куржталашат тунгалын. Вачинат ватан лийи. Тылчө йөда 6 төнгөм аза пукшаш түлен ила. Ватыжэ, йөшышт Вачин поньжйинак поньжжит. Вачи нймом шташ, шкөнжым шүвөдөн гйна шудалеш:

— Кэрэмөт! Кйчал коштымат ситарышым, манэш.

* * *

— Окави, мый огыл гын, нимогай йбным от муныль вөт, манэш комсомол Пбчка. Окави пелөн паш пижэдаш тбча.

— Тййат тудймак вучөт ужат? манэш Окави.

— Мыйымат тугэ от штө шол? Мый тйлат вибаш корным ончыктөнөм, чаманашөт күлеш.

— Мый чаманөм гын, шкат чаманөт...

Жап эрта. Пбчкалан кагаз тольо.

Вич көчө гыч Пбчка суд ончылно шолга. Вэс вөлнө Окави аза дөне шинча.

— Окавилан аза шташ полшөнөт?

— Укэ. Окави дэнэ иканат муглананат ом ул. Мыйын свидэчыл уло.

Свидэчыллат пэш ойллат: „Пөчка дэнэ Окавин пйрля кошгмйштм, мугланмйштм ужын она ул“, маньт.

Совет судым огыт ондалэ. Тудо раш пала. Пөчкаланат рашак каласыш:

— Кэч шылдэ, кэч укэ доктр ончэн налмэ почэш аза тый дэнэт штмэ. Ашвашат тыйак полшат. Тылчэ йэда 6 тэнэм тўлаш тўналат...

— Эк Окави, ом каласэ, чаманэм маньйч вэт...

— Мый чаманэнам гын, шкат чаманэ, аза пукнашйжэ полшо... С. Эчан.

Эк Илышэт, молан йорэт?!

(Илыш гыч ойлмаш чын.)

Шйжэ. Крэсаныйк-влак мландэ пашам пйтарэнат, тэлылан вэс пашам кйчалыт. Кэчэ йэда Чарлашкэ чодра паша налаш коштыт.

— Лаиш, тыйат пашам от кйчат мо? маньн йодэш ачийжэ.

— Чодра пашашкэ вургэм пйтараш колтымашэм укэ. Иктаж вэрэ олашкэ служитлаш пурйжо. Мый служитлышэ марим вэлэ йоратэм, манэш Лаиш ватэ.

Лаиш ок пэльштэ, вуйым сақэн шонэн шинча.

Кас. Лаишмйт дэкэ удыр-влак шинчаш погынат. Мурат, воштйлыштйт, мугланат. Лаиш 6 сагат шудак малаш возэш. Вэрйштйжэ служитлаш пурймо нэргэн “тыгай тугай тбра лийшаш гын, пэш йбра“ шоналта.

Шонэн киймэ почэшйжэ йуд-вошт шотат укэ тўрлэ омйм ужэш: Тунйктйшолан шолга. Милитсэ начальниклан, Рикйштэ возкалышэлан. Копэративйштэ шотлышйлан. Адак пэш шуко тўрлым ужын да чйлажым мондэн, Эрлашым эрдэнак Чарлашкэ кургйжэш. Ик вэрэ, вэс вэрэ вэрйм йодэш. Чйла вэрэжат йодмаш кагаз (завлэни) кўлэш, маньт. Лаиш кагаз возаш шкэ ок мошто. Ик вэрэ пурат йодэш:

— Мыланэм йодмаш кагазым возэн пуза. Служитлаш пурйнам да, шкэ возэн ом кэрт, тачэ кэт чытыра.

Йора Учрэждэништэ шинчйшат жапым мун кагазым возаш тўналат. Лўмжым памэльйжым йодэш. Вара кушто паша штймым йодэш:

— Ожно могай пашам штэнат?

— Тунйктйшйлан шолгэнам... Адак Рикйштэ возкалышэлан шолгэнам... Адак... адак... копэративйштэ шотлышйлан шолгэнам... Адак... Милитсэ начальник йолташйжлан шолгэнам... Адак... адак... адакшэ мондалтын...

(Омо ужмйжым мондэн).

— Кузэ мондэнат?

— Айда йбра тидйжат сита.

— Кйдым пйштэ—

— Мыйын кйдем чытыра, шкак Башлаков маньн удэрал.

Возышэмат ёрын шинчэ „Удыраламат йбра“, шовалтыш Башлаков, маньн возйш.

Лаиш кагазым налын М. пёлкаш пура.

— Тэндан пашачэ кўлэш мо?

— Могай пашам моштэт?

— Кэч могай пашам кяртам. Тэвэ йодмаш кагазэм. Пуа. Пашачэ онча. Кагаз почэш „тыгай моштйшым пашаш валашак кўлэш“, шона.

Кэчэвал лийшан 10 сагат годым Лаишым пашаш шйндат. Лаиш кагаз пурймо, колтымэ кнагам налэшат, паша шташ пйжэш. Мо. ай кагазым кузэ возымэн, вуйгак ок палэ. Книга ўмбақ кумйк возынат чывэ удйркалмэ сэмьн удйркала. Эч ондак штапым воза, вара кагазэш возымым возаш тўча да, кйд дэнэ возымым лудын ок мош-

то. Кагаз-влак 10-20 дэнэ погына. Иктэ толэш— тидэ кагазым содор колдо, манэш, вэс адак тугак. Лаиш ёрын... Кагаз ўмбақ чэрвилам оптал шйнда...

— Мом штэнат?

— Вэлын кайэн... маньн пэлэшта.

12 сагат шуйн, Лаиш вэргйчшэ лэктйн возён.

— Лаиш пашам кушто штэт?, маньн йодйт йолташйшт.

— М. пёлкаштэ...

Мбнгйштйжат йодыг тугак каласа.

Тылчэ, кок тылчэ эрта. Лаиш кэчэ йэда олашкэ коштэш. Ик вэрэ пурат шинча, вэс вэрэ пурэн шинча. Вэрйм кйчалэш. Кудо учрэждэнишкэ паша шташ налыт гынат кок сагат гыч шурэн луктыт.

— Эрла эргутлан кўаштмэ киндэт уло мо?

— Киндэ дэнэ кушко кайнэт?

— Эрла Ёрша Вудыш колдат.

— Мувьар жаплан?

— Эрэ служаш.

Эргут. Лаиш мэшакйш киндым кок сукйрым пйштат Чарлашкэ кайа. Чарлаштэ ула йамдэ, вучэн шолга (Лаиш пэрвой кэчак улам кўштэв). Кайат, лум тэр почэш тўргэн гына кодэш.

— Могай учрэждэнишкэ паша шташ кайэт?

— Ала кушто пашам пуат...

Шуйт. Лаиш киндэ мэшакйшм вачйш сакйшат:

— Кйзытэш чэвэрён.

— Окса жалымйэ валмэшкэ укэ. Шорйкйол пайрэмлан мийэмат, намиэнак пуэм маньн каласышат, улазэ дэч ойырлэн кайыш.

Ик кэчэ, вэс кэчэ эрта. Лаиш паша шташ вэрйм кйчалэш. Пашам иктат огыт пу. Лаишын наггайымэ киндйжэ пйта. Мом шташ? Мбнгё толаш ула гарлаш окса укэ. Кочдэ илаш адакат ок лий. Лаиш йара мэшакйшм вачйшкэ сақэн мбнгйшккйжэ тошкалэш. Корво ўмбалнэ йал вэрэштэш. Лаиш окнам „колт-колт“ пэралта:

— Мо кўлэш?

— Милыстыым криста ради киндым йодам..

Поро шонйшйжэ ик шулдышым пуат. Тыгэ шулдыш погэн мбнгйшккйжэ толын шуэш. Пий гайэ нойэн.

— Чайым шолдо! сйрэн ватыжлан каласа.

— Чайжым шолтэм, сакйр укэ, налын от ул мо?

— Укэ...

— Тэвэ кум тылчэ шуэш служэт оксажым кушко пйтарэт?—маньн йодэш ватыжэ.

Окса пйтарымйжым итат ойло. Тамака налэшат ик ур укэ. Лаиш эрлашым адакат Чарлаш ошкылэш.

— Вара кушто служэт? маньн йодэш пошкудо марий.

— Волга Ока Каспискэ лэсыштэ...

„Могай тйгай учрәжени“ шоналта йодшо -
— Тушто, тушто, манйн қаласйш.

Арња, кок арња жап эрта. Лаиш кәчә йә-
да вәрәм кйчаләш. Кудо вәрә пашалан налйт гй-
нат, кок сагатлан вәлә йбра. Умбақйжә омсам
ончйктат. Лаиш йбршәш брәш. Коштмйм чарнаш-
намйс. Чарлаш кошташ гйн, ватйжә оксам йо-
дәш. Мбнгйштә чай сакйр дәч посна шинчат.
Кәч карагулым кйчкйрә!

— Намйс гйн намйс Чарлашкә коштмйм

чарнаш вәрәштәш, шоналта. Чарлашкә коштмйм
чарна. Чодрашкә пу шупшйкташ кайа. Нойән
толәшат кочкашат сай кайа, чурйят чәвәргән
гйна шинчәш. Оксат кәчә йәда толәш. Лаишйн
чонжйлан ласканақ тучәш. Лаиш ватә сәмйнжә
сйрән коштәш.

К Э.

Пивнойышто.

Ик лукйшто кок служитлышә марйй влак мутла-
вән шивчат. Ончйлышт йатйр йара кләчә-влак шогат.

— Мйй шовымаштәм, иктйжә ойла, -марйй искуст-
вйм чотак йәшараш күләш. Марйй тәатрйм манйва
гйн, тудо пәш йорйи вла. Пашам штән мошта гйнат,
вигәат тудлан ок полшо. Чәлаланат полшаш пижман...

— Тугә, тугә... Эй, описйант! Дай дюжину пива.

Спәктанлыш биләт ужалмаштә

Нунак.

— Эй, биләт мйньар шога?

— 20 йр.

— Пәш шәргйс.

— 15 йрашат уло.

— Кумловичураш укә мо?

— Қок биләт кодын...

— Көгйньәк пу...

О м с а ш т ә .

Нунак. Почәшйшт кок руш ўдыр влак вурат. Ко-
нтроль кучән шогалда.

— Йолдаш! Ик биләт дән кок йәнйм огйна пур-
то...

Марйй сйрәшйла шинча комдйшйжйм контроль

ўмбақ нәлдаләш.

— Күзә тугә? Тидә ўдыр-мййи йолдашәм. Күзә
от пурто? Марйй спәктанлыш марййлан пураш ок лий!
Намйс!

— Ит вурсәдал. Ыдырәт марйй огйл, руш...

— Мйй марйй улам.

5 минут лйшкән шогймәк кок марййгә кок руш ўд-
брйштйм биләт дәч посна пуртат. Оачыл радйшакәк пу-
рән шивчйт.

Спәктанль пытымәк

Шовйч пәгйралдә. Кидым сават. Садә кок марйй-
влакәт утларак совалдат.

Би-ис! Би-ис! Bravo!-кйчкйрә иктйжә.

— Кәртйда! пәш моштеда!-манәш вәсбйжат.

Мўнгыш кайат.

Коктйн мутланат.

Мавам вәт: Марйй тәатр пашам штән мошта. Ум-
бакйжә тудлан полшаш туналйна гйн, адақ пашажә
сйлләштәш.

— Тугә, тугә... Ам... пивнойыш пурәна мо?

— Пурәна, пурәна.

М. Шкәтан.

Иумылтышо совәт пашачә.

Коклала Рикым (Шәри. к.) члән-
жә Макматов Миклай отышко картлан йу-
мылташ коштәш.

Рикыштә.

Шоҗто кува: Мйй йозакым кондәнам.
Макматов: Йумйлан лийжә... Шулыкав лий.
Эй поро кугу йумо!.. Тидә қувалан әсәняйкйм пу.

Отышто.

Шоҗто: Миклай, мландә авалан чоклән пуәт ала..
Макматов: Заявләнийм вого... Заявләнйәш гәр-
бовйй маркйм пйштә... Ш-и.

ПАЛЫЗА!

Тиде лудмо порт шортэш, шинча вүдшым йоктара. Мо вэрчын шортэш?

Шэф.

Мэдвэд районым, Чарла камтон, Чарласе пошто шэфлан налым. Район кырысё политпросвэт нашы коклашты куурак доклад шыгышаш уло гын, шэф шта.

Район политпросвэт комитет йалла йеда увэртара. Погынымышыш үжөш. Комунист партия XIV-шэ кая погынымышышэ мом пунчалын, тудым кресаньыккан умылтараш шона.

Погынымышыш үжмө йэн-влак погынен. Погынымыш тунгалым вучат.

Тунгалыда мо?

— Мо-ом?..

— Мэмнан молан үжын улда? Йара шинчаш мо?

— Докладчик укэ...

— Көм вучеда?

— Шэфын колтымо докладчикшым вучена.

Вучат... вучат... вучат... Укэ—Погынымыш шалана.

* * *

Вэс кая адак тугак погынат. Адак вучат, вучат, вучат... Адак укэ. Погынымыш адакат шалана.

Карагул! Шэф йомын... Арлан муэш гын вэлэ?

Арлан игэ.

— Молан рушла да, марла возкалет?

— Мэмнан районштыто кум руш уло—садлан.

— Молан кагазетым раш от возо.

— Садак лудын огыт мошто вэт.

— Иванов, тыйым—күсэн гычын 50ыр. оксам шолыштымылан судитлаш тунгална. Молан шолыштынат?

— Ионгылыш лийнам. Палэм гын, ик 50 ырланак күсэншым ом пуру ыльэ.

— Пөдйр Иваныч! Утарэ! Уголовный кодексын 113 статйа дэч кузэ утлаш?

— Ым... Ойгыраш сомыл укэ. 114 статйа почэш шичйан...

— Айдэм огыт ул—тэнкөчэ погынымышкэ ик йэнгат мийэн огыл.

— А тэ мийэн улыда?

— Укэ. Мэ вараш кодын улына.

Чодрам кэ самогоныш савырэн кэртэш?

Пушэнтэ дэн самогоным шолдэн кэртшэ мэмнан Күндэмштытэ пэш шагал. Кыйыт альэ кок йэнгым вэлэ муын улына. Тэвэ:

Нуно коктынат Карай мари (Звэнигов к.) улыт—Карпэй Васука дэн Бакут Иван. Коктынат стрелоклан шогат: чодрам ужалэн йуйт. Эскэршэ.

Утларак лаврам шупшыт.

Чарласэ эмлым вэр нү лукташ кок тэнгэм налэш. Садлан Марий кресаньык окса укэ дэнэ шүвөдышэ дөкэ утларак чакэмш.

— Ой... Ой Ой, ой!...

— Мом кычгырэт?

— Пүэм пэш корштаа... Ой Ой!...

— Пү коршта? Тугэ гын эмлым-вэрш кайаш күлэш, маньн комсомол Вачи Йэпрэмлан каласа.

Йэпрэм эрлашымак Чарласэ эмлым вэрш кайа.

— Моэт коршта?

— Пү пэш корышта... Ой!...

— Пүэтым лукташ күлэш. Пү лукшо тушто, тугай урэм дэнэ тудо пөртштытэ, маньн каласат.

Йэпрэм каласэн колтымо почэш кайа. Кычалэш.

Пү эмлым вэрш муэш. Пура.

— Пү эмлымэ вэр тиде мо?

— Тиде, тиде... Вара мом каласэт?

— Пүэм пэш корышта. Ой... Лукташ күлэш, маньн каласэн колдышт.

— Йбра, луктына. Акшэ кок тэнгэ...

— Мом?... Кок тэнгэ?... Маланэм у гыч шындымэ ок күл, тоштыжым луктын гына кудалташ күлэш.

— Луктына, манам кок тэнгэ...

— Луктын кудалташак кок тэнгэ?..... Ой... пуэм!... м. м. м. мо...

— Лукташ мо?

— Лукташжэ... лукташ да... Ок күл... Окса укэ... Йэпрэм мөнгө лэктин кайа. Пү лукташ 2 тэнгэм пумешкэ, шүвөдышэ Сакар ватэ дөкэ кайэм гын, 5 мунылан эмла, маньн шоналда.

Пылшын колшо.

Кэрэк момат налаш вэлэ сай.

Иктаж дэч „парымэтым пу“ маньин йодйт гьин, „пушаш вэрыч ом ойгыро, налпаш вэрыч ойгырэм“ маньит.

Марий Кундэм Войэнкомат тугак шта. Тудо Арбан районым шэфьш налын. Лэнин колымо кэчын калык дэн кутыраш мийаш дийын улыт йльэ. Калык кас мартэ вучышт. Ышт тол. Кум кэчэ гыч ала мо, Войэнкомат шэфлан Ошүргө районым налын, манмэ шоктыш.

Пик.

Акт йомын.

1925 ийн 24 ийунышто Шэрнур мландэ пёлка 3 шо участкэ агрономлан Чэмеклан Красно-Горко йал йодмо почэш красаньык чодрам ончаш кагазым колдөн. Он шьжэ мийэн да, вара актйжым декабр тьлчэ мартэ шкэ дэнжэ кийктэн.

Очу.

Молаң брыда? Сүрэтым ончыза-чыла раш умьлэда. Чэмекьин үстэмбалныжо сукна уло вэт? Уло. Сукна венамат, Чэмек огыл.

СУДЫШТО.

Судиа: Мутышкэт адак мом йэшарэн кэртат?

Титакан йэн: Ик тэнтэм пуэн кэртаң. Тулэч коч нимом йэшарэн ом кэрт...

КЫЧАЛ ОТ МУ.

- Эй, родо, кушто Мэтрин суртшоо?
- Мэмван кандаш Мэтри уло... Кудыжо тьлат күлэш.
- А.. изирак пондашч, күжгө огыл.
- Чыланат изирак пондашч, күжгак огыт ул.
- Ай.. Ойлыкыжо годем эрэ ават мутым пөлэшткала.
- Чыланат тугайак улыт.
- Чуу! Кузэ палаш?... Аа... самогон дэнат альэ торгайа.
- Кандашынат торгайат.

Ойго дэнэ.

- Тропим тулар, Крашэньэ пайрэмлан аракам йамдылшыч?
- Йамдылшым да, изеш йонгыш лийн кайыш.
- Мо тугай?
- Мый шолдаш тунгалнам йльэ, йошгар вуйан шайганэт төлбат, пучэмгэ, волакгэ шалатыш, протоколым возэн, 50 тэнтэ штраш төлэш манин кайыш. Ындэ чорэм пэш йүла. Чон йүлмө дэнэ ватэмат кырен пьтаршым, тудыжат сутыш пуэн. Томаша.
- Вара?
- Чон йүлмө дэнэ адакат лугалдышым... Кэч подыл кодым.

К. й.

Қ У Ш Т О?

Шэрнурьш мийэда гьин, тьгай сүрэтым йатыр ужьда.

ЧУРМАШТЭ.

- Мьньар ийаш улат?
- 27 ийаш да... Обсуд кум ийм йэшарэн; 30 ийышкэ пурэнам.
- Ик йэн учрэждэнийш пурэн да, тудлан тэнтылым пуэныт. Пурышо йэнэт вич ийм шинчэн.
- Могай учрэждэнийш пурэн?

ОМО ПАЛЭМДЫШ.

Копэратив пашачын омыжо.

1. Омо дэна копэратив күртнө шантыкым налэш гын, вашкэ „растрата“ лийэш.
2. Омо дэна лакамыш пурэн шинчат гын, копэративыштэ рэвизэ шташ пэрна.
3. Омышто сұаным штэт гын, вашкэ члэн шамьчын погынымаш лийэш.
4. Омо дэна ўдрамаш йолэшым чийэг гын, Озаныштэ, сатулан миймэт годым, оксат йомэш.
5. Марийсойуз явструктыр омэш конча гын, вэксаль тўлашэт шуэш.
6. Омо дэна копэративлан оксам арймашэд пуат гын, унала кайашэт пэрна.
7. Кадыр почан пийм омо дэна ужат гын, часвий дэч копэративлан сатум налат.
8. Колым омо дэна кучэг гын, кэвйтисэ колым корэмйш нагайшэт пэрна.
9. Копэратив контор пёрт озан ўдыржым омэт дэна шуршалат гын, шукылан огыл-вашкэ суд ончылан вуйын шогалат.
10. Омо дэна—ватэт тийым вэс ўдрамаш дэна авыра гын, вашкэ рэвизэ лийшаш.

Шадыртан.

Копэратив погынымаштэ.

— Мо тачэ вуйлатышына докладшым пэш чот „кушкэдэш“.

— Копэратившэ кушкэтлаш тўнгалын дьыр.

Кушто сайрак?

— Мамнав йалыштэ самогоным огыл шолто, эрэ руш кочым гына йўт.

— Мамнав тулэчат йонан: самогоным шолдат, руш кочымат йўт.

Омэш кончэн.

— Чпу! Кўлтываш омём ужынам.

— Мом?

— Шонэм-Зэмкомисыштэ мыйын пашамём пэш сорончэн пуйшч.

Пөлөклышө прэдсэдачыл.

Январын 19 - йштыжэ Тумйумучаштэ пазар покшэлнэ йўшө вуйа Тумйумучаш Рик вуйлатышэ ўдыр влакым пэш кычкырэн шога: „Саня, тол, мо кўлэш чыла налын пуэм... Эй, Юля, что тебе надо“...

Колышто.

Рик вуйлатышэ! Ўдыр-влаклан чыла оксатим ит пйтарэ. Адак шланэватат ок код. Вуйэт... гм... пужлэн. Вэсым налын шындашэт пэрна.

Судышто.

— Шкэндём винаматлан шотлэт мо? Шолыштынат вэт.

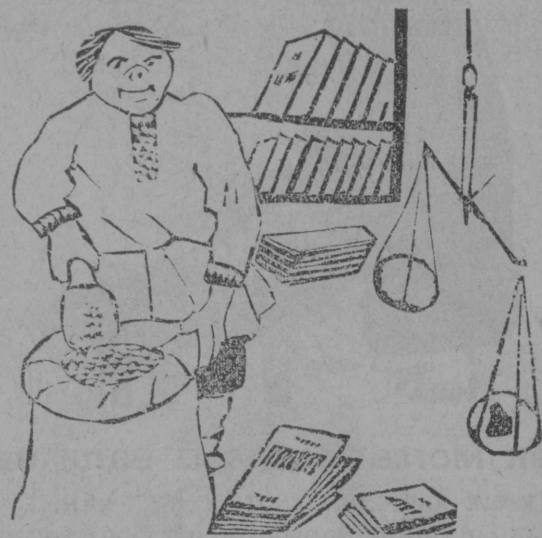
— Мый винаматан омёл. Ватэм—ситсэ дэч посна монтышкэтат ит тол,—манын вийым кэвйтйш колдэн.

— Тугэ гын ватэтат винамат?

— Укэ, винаматан огыл. Копэратив пыркашык винамат. Молан ситсэйжым шинча ончылно кийкта.

Шантыкыш пэтыржэ млыэ.

Йужо лудмо пёрт вуйлатышэ шкэ пашаштым шагал штат.

— Эй, калан кэчшудо кўлэш. Кнага? Ак, уло. Кэчшудо? Ик крэмкам мо?

НЫЛ СЭМЫН.

Посанурышто (Морко к-н) выл шкэ вуйа торагашэ влак выл сэмын калыкым кўрыт. Иктыжэ вийэш оксам кўрэш (брат!), вэсыжэ чодра рывйж сэмын ондала (карагул!), кумушыжо вурсэн-вурсэн ужала (томаша!), ныйлымшыжэ... (чпу!). Коопэративыштэ кўлешан сату эрэ ок лий. Садэ сатуатлан 5 ёрым шкэ вуйа торгайшэ влакэт кўрыт.

Кэч мом штэ—Посанур марийым йомдарат. Кэ йомдара? Мм... Шэргэда уло мо? Копэративдам шэрза. Тийжэ погынен аман. Пэш кугу тий, шорвондо дэнат удрал лукташ лийэш.

Йонгыш пурэн.

— Пондашэтым нўжыктэн отыл мо?

Тэнтгэчэ парикмакыр дэч кайэм манын кайышычыс...

— Кайышым да, йонгылыш лийн пивнойыш вэрэштынам.

— Тамака шушмым кудалтышыч мо?

— Кудалтышым. Муат гын, налын шуш.

Сонгыра.

— Марый, куш мийэнат?

— Шукшакым ужалышым.

— Сонгыра улат мо?

— Колым налым.

— Тугэ. Чэвэрын!

— Крэнгажэ витлёкож ур.

И. Куляков.

Лакан кооператив.

Тидэ онгай дүм күлтүмаш вэрчын кооператив вуйлатгышэ Чэмэков йуаш йората. Правлэньшты пашам шта шта да, кастэнэ подылэш. Йужгынам шкэ-ат аракам шолда. Шкэжын укэ гын, налш да, йуэш.

Ик кана сай кумаж дэк кэлдэ арака иуаш мийэн. Тудо ярэ кэлдэ лум күрүштэш. Йуашлан амал пэш сайэ.

Йуктат. Лёка, ушкал сэмйвак кэтэн.

Руштэш. Рушмо вуйа кушташат тбчлэш, кашкала пёрдэш.

Вара ала ийажэ Чэмэковым лаканйш пур-тэн шында. Пэш пушкыдо вэр. Кэньэлашат тб-

РЭВИЗЭ.

Пумйф Мучам кооператив кум кэчэ пэтры-мэ шича.

- Тачэ огыт торгайэ мо?
- Альэ рэвизэ пытэн огыл.
- Кунам пйта.

— Ындэ пйта шол, маньн ик члэн сату налш толшйзан каласйш. Шкэ шйрйн-шбрйн шэгтал омса гйч кооперативйш пура.

Устэл тбрйштб рэвизонйй вамисэ шичат. Чёла-нат руштйныт. Пэш талын мутланат: арака атэ ййл-дйр-йолдйр вэлэ мура. Аракам рэвизовайат. Кунам пй-тарат гын?

Пикш.

— Молан тйшке кагаз коштыктымо кнйшеа дэн пурэн шичйнат да, нурам йуён шичэт?

— Цивнойын вйвэскйжэ пэш сай, мундйрйк кой-эш. Собэзйм, Редаксййым, Комуторгым, Финиспексим кйчальбй-кйчальым, Ыжйм му да, тйшке пурышйм.

чэн да, ок лийс. Йуд вошт лаканашак малэн.

Тидэ лиймйм кооперативйн члөнйшт палёнй-тат, шкэньштгын кооперативйм „лакан кооператив“ манаш тунгалйныт. Адак тудо жапйштак кэвй-тыштэ пэш шуко лакан йол (оласэ гайэ) ужалдэ кийэн.

Тидэ кок амал дэнэ гйна, пүтүнь паша пуж-лйш. Йужйшт кооператив гйч лэкташлан зайавлэ-нийм йуаш тунгалйч. „Мййым лукса, пай ок-самбйм мбэггэш пуза. Лаканйш пурэн шичмэм ок шу“, вэлэ манйт.

Мом штэт? Заявлэнийм налэшат, вуйлатгй-шэ сэмйнжэ кэлдэ аракам шовкала.

— Мо ийа! Орэн улйт мо?—манэш вашта-рэш шинчйшэ счэговодлан.

— Лакан,—пэлэшта счэговод, шкэ воштйлэш.

— Мо ийалан воштйлат?

— Лакан... хэ-хэ хэ!..

— Ит огарэ!

— Лакан... Шоган-йа: мйй тйляч умбакшэ лаканйштэ... чпу! кооперативйштэ пашам шташ ом тунгал...

Вуйлатгйшэ шинчажйм каралэш.

— Тййат?...

— Мййат... Укэ гын погйнймашйм пого.. Тййым лаканйш угйч чйкаш күлэш.. Чэтэн, чй-тэн умбакйжэ чйташат огэж лий..

III.

КЭРТЫТ ВЭТ!

Кожла-сола йал (Ронго район) йанварын 25-шэ кэчйштэ вакш оза аракам кок вбдрам лочкэвэ.

— Эй, погйнймашкэ!..

— Мо нэргэн?

— Мййэтат ужат, маньн лувуй вэсйм кйчкйрэн куржэш. Калык погйнат. Иктэ-вэсэ сэлуполномочэньййым овчат. Сэлуполномочэньйй укэ. Устэл тбрйштб вакш оза Микал дэнэ Давил шичат. Устэл умбалнэ самбарйштэ арака түргэн шича. Олымбалнэг арака атэ ий-тйдымэ шичат.

— Мо нэргэн погйнймаш?

— Вбдрам кондйза. Самбар гйч йбн огыл манэш вакш оза.

Вбдрам кондйшт. Самбарйштэ улшо шокшо ара-кам вбдраш оиталэ.

— Родо-шамйч! Мйй тачэ тйландэ чесйм штэм. Кок вбдра хлэбнйй аракам конденам. Толза, йуза!, ма-нэш вакш оза.

— Йумо тазалйкйм пужо, маньн чэрэт дэнэ ми-йён вбдра гйч коштал йуыт.

— Кэстэнланат вакш озам тазанак лупшалаш йбн лййжэ, маньн шонат кудйжо.

Лывэ.

Пөрт күвар үмбалаң шурно шочэш.

КУШТО пычкэмыш ТУШТО лавра
лавра чэр.

Пөтла йалыштэ (Краснойар район Эвэн. кант) Ианвар тылчыштэ ликпункт (кугу йаң тунькымо) почылто. Тудо ликпунктыш Орзавлак йал гыч кут үдйр тунемаш коштыт. Тудо йалыштак Осён Кёрлан вуйэш шушо вёл үдйр уло. Нилыткынат кнагалан моштёдымо улыт. Нуно кнагалан тунэмьм мёскылат вэлэ.

— Кнагалан тунэмьдат, Москошто чывэ шёр лүшташ кайвэда мо?, маньм мёскылен мбггыштёшт кийат. Кнагалан тунэмьм огыт ул гынаг, вургэмьшт пэш ару-монча туньык гайак. Пөрт күварьмат пэш арун ку-

чат-күвар үмбал лавралым куралын шүльым үдаш гын, утогоч чаплэ шүльо шочэш.

(Возьмаш гыч)

Осён Кёрлан үдйршыгым кэч куэа ойлада гынат пэш кугу йбным муын луктыт. Пөрт күварэш шүльым шочыктэн кэртит гын, вйставкыштэ 1000 тэңгэ наградым налыт. Товатат налыт.

Тунам Кёрлан үдйр вэрч качэ шамьчат вац ижащ туналыт.

Ушкал уполномочэный.

Усурт Вараньж качэ марий-влак пырдыж газэтэш йал уполномочэн Актуганым энден улыт. Актуган йал паша олмэш ушкал дэнэ торгайа. Садлан Актуган пэш сьрэн, газетшымат кушкэдаш толашэн коштэш.

Пачэмыш.

Элэрэак Актуганым логалыда. Йал пашам ок штэ маньда. Йонгылыш. Ушкал кушто ила?—Йалыштэ. Йал пашак ок лий мо? Калыкдан вэл огыл, ушкалланат Актуган уполномочэный лийн. Сай пашачэ. Ончыкыжо калка йумал пий-шамьчымат тудланак пуаш ок лий мо? Пырсым? Кугольам?

АРЛАН ИГЭ ВЛАКЛАН.

Мүшудылан: Микёвёр Ондрай сатужым коператив дэч шэргын ужалагыч, молан тудын дэч сатум налыда. „Кэстэн, пэрэ!“ манат. Мийа гын, тэндамак шэлэш токан...

Колышт коштылан: „Ик йалыштэ уло тйгайэ шонго марий“, маньм возэт. Почэшьжэ: „Составил действительно было факт“, -манат.

Шойыштат дйр. Молан йалжым, лүмжым от каласэ. Тугай „манэш-манэшлан“ Арлан дэн Кэстэн огыт ушавэ. Шонго сэмьм тйгай „манешым“ дүжат.

Просналан: Ушэмаг кайа: Проскам мёскылен возэт. Шкэндьмак мёскылат гын? Ала шкак мүйкыбраньнат да, качэт дэч аза ончаш оксам налын от кэрт. Судыш ну. Тугай „вожвуй“ шамьчлан эрыкым пуман огыл.

Пайдушлан: „Нэр йүкэт“ ок шокто... чуу... ок кэлшэ.

Лүдшылан: Пэш куажын возэнат-төплэр укэ. Кугу лу моклакаштэ вэмьм кочкаш йбсё. Тййын возымэтат кугу лу моклака гай: вэмьжэ лэктын огыл.

Нэстэнын таньылан: Ммм... тангэм улат гынат, Потап Йыванэтым ом пэрэ. Торгайэн моштэм, маньм моктава гын, тудын вэрчын пэркалаш амалукэ. Тйгай-возэн моштэм, маньм күлтэмашым возэнат; тййымат цэраш мо вара? Огьм.

Ронлуйлан: „Оргамаскр поп олымьмат йалыштэ пэгэн коштэш вэг“, маньм азалэат. Ораш сомыл ука; поп-лан шүкш йолашым пуэт гынат, пайдам муэн. Вес йалыш кайа да, садэ йолашым „Авраамын йолашьжэ“, маньм ужалэн вэгтэш.

Эртэн кайшылан. Кубарсола Пётыр Йыван (ликпунктышто шога) кармоньым налын, вуйпуско йолаш чийэн кас йыда урэм воктэн коштэш гын, лүдман огыл. Пондём налын, кйркэдйлын, йолаш дэч посна коштэш гын, тунам возашат лийэш. Парашат лийэш.

Сакаулан: Смирнов Чопайым 2 тэңгэлан пырдыж газетшкэ „пырдышлыза“. Акажэ арака дэнэ торгайа гын, митсэйжэ мом онча? Альэ ок уж? Кэстэн тудлан шинчалылым колда.

О—илан: „Вэшүргё комсомол-шамьч кармон дэн коштыт, лүшкат, өрдьж үдйрым пёрдыжэш мёскылен возат. Отсэкрэтарьмат мёскылат. Утларакшэ Мизлай дэн Эльксандыр толашат“,—манат. Эй, рэдэч! Отсэкрэтар чэрэн ок мошто гын. Кантком уло. Лүдмэт ок куд. Адак: мёнвар комсомол йачыкыштэ уло? Молышт малат мо?

Шамайлан: „Кок салтак“ мёскараэт ок кэлшэ. Мёскара тйгай огыл вэг. Лудмэкэт воштёлат гын,-мыснара, укэ гын журналым вэлэ шунтара.

ВАШТАРЭШ МУТ.

„Арлан дэнэ Кэстэн“ 3-шо номьран журналыштэ: Тонка-влак учичыл Волков. П. „у“ сэмьм чотлымашым шкэ шонэн луктэш, манэш. Тйгай чотлымашым шкэ уш гыч шонэн лужмо огыл. Тидэ возышйжлан „Пособия для трудовой школы. Жизнь и звание в числах. Первый год обучения 11 стр. ончыкташ күлэш. (С. В. Зенченко и Эменов) „7 йолашын мёнвар кавдражэ лийэш“ маньм йодым колын альэ укэ? Мйй тунгалтыш пөлэмьштэ рошто мартэ 20-лэч үлйкё вэлэ тунэмын улйна. Адакшым „Ч“ буквалан учичыл сай мутым вэрэштэш, манэш. Тунэмшэ шамьч шкак муун луктын улыт да, шкэ коклаштышт кутйрэн улыт. Шойакым возэн.

П. А. Волков.

Ив. н. 70

КУДЫЖЫМ КОНОЖЫМ ПОЛУШИНЖЫМ ЛУПШАЛАШ?

Кужмарий (Ориа кант.) лудмо-пöрт вуйлатышалан Полушин шолга. Тудак Лай-сола с/х кредит ушэмыштэ

окса кучылышо (казначэйлан) шолга. Пашажэ тыштат, туштат өзгш көй. Пэро.

— Чпу! Адакат пэтырмэ! Кок арньа шуэш кэчэ йэда книга налаш толам, лудмо пöрт эрэ пэтырымэ...

— Мом шудалат?—манэш вэс марий.
— Лудмо-пöртым, манам. Лүмжө вэлэ лудмо пöрт, казна оксам гына арам локты-лыт.

* * *

— Казначэйда толын мо?
— Укэ.
— Молан ок тол? Кушто ила?
— Кужмарий лудмо пöртшө вуйлаты-шалан шолга.
— Кунам толэш?

Муралдэ, муралдэ! Кушко шинчат ала?

Нурсола (Эсмэк блак р. Звэн. к.) Рвэзэ Ушэмй-штэ шогышо комсомол Самар Карлыа удйрлан сьрен да, пижэргыжым кушкэт вэшкэн. Кйэйт шканжэ у му-рым лукгыи да, муралдэн вэлэ коштэш.
Рвэзэ Ушэмйштэ шогымат,
Политик паша тунэмат,

Кугэгэр коперативыштэ.

(Чарла к., Ронго район).

— Ы... Вот мйлам товар күлэш ильэ. Ужалаш товар да уло?
— Укэ.
— Ну, лучо, тамакам пуйан...
— Укэ. Тэвэ йрэс уло.
Кугэгэр коператив, пошым, йакыжым, аза гй-вэш пургымо потшым пургэн шындыда гйя, ала сай-рак лийэш?
Укш.

— Эрла толын кайэ, ала толэш....
— Адак эрла?!

* * *

— Полушин, лудмо пöртшөкэт кунам мийэт?

— Эрла шуам дйр... Паша пэш кугуи уло, шуаш ок лий... Мутланашат жанэм укэ... Пэш содор куржэш.

— Чу, чу Полушин, каласэ эрла кредит ушэмышкэ мийэт мо?

— Эрла лудмо пöртшөкө толэш шөнэм...
— Лудмо пöртшө шинча. Эрла ушэмйи-как мий, пэш содор паша уло... Мийэт мо?
— Тэвэ күзэ лийэш... Мутланаш жанэм укэ....

Моло дэн пырлыа ильмат,
Ок күл мйлам нимоат.
Йуд ййда удйр шамйч дөк
Улак-улакш коштамат,
Пижэргыштым кушкөдам,
Чылаштанат вуй лийам.

„КОГАРГЭН.“

Куракино сзлаштэ (М. Турек. к.) ик рушын пö-тшө йүлыш. Тусо поп лэктын да, руш-влаккан „нео-ну вынести надо“, манни ойлаш тунгалын. Руш „поном со своей иконой к черту!“—манни пошым поктэн кол-дыш.

Ушшо.

Ай-ай! Попкан ушан пйгыш. Поктэн колдымо дэнэ огыл, чэркэ гйчшат луктын шуаш күлэш.

21. XI
17

Map ж.
1-9

